

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

27. veebruaril 1937. a.

Nr. 2

VIIETEISTKÜMNES AASTAK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: A. Loorits

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hinnad:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Roosikrantsi nr. 12. Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas „ 2.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tall. linna osak. nr. 609, E. Rahva-	10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, ⅓ lhk.
1923. aastak. „ —,50	pangas nr. 991 ja Põllumeeste	Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
1924.—1935. a. à „ 2.50	keskpangas nr. 728.	Dokumentide kaotamise kuulu-
		tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

a 303

SISU:

Eesti keel kantseleides	Lhk. 19
Vallavalitsuste revideerimisel ilmnevatest puudustest	„ 21
Vallasekretäride kutseharidusest	„ 28
Ka eesti valdadele eesti nimed	„ 29
Andkem koolidele meie kultuur- ja riigite- gelaste pilte	„ 30
Küsimusi ja vastuseid	„ 31
Kuulutusi	„ 18

Perekonnaseisu

Kantseleimargid

25- ja 50-sendilised

on saada

Eesti Maaomavalitsuste Liidu

büroost

hinnaga 10 senti poogen (20 tükki).

Eesti Omavalitsuste ja Ühis-
tegeliste Asutuste Kindlus-
tus A.-S.

„OMA“

Seltsi omanikeks-peremeesteks on omavalit-
sused, pangad ja põllumajanduslikud ühi-
sused

**Suurem ja
edurikkam
koduma
kindlustusettevõte**

Seltsi juhatus: Tartus, omas majas Riia t. 41.
Telef. 3-44 ja 16-12.

Osakonnad: Tallinnas, Rakveres, Võrus,
Viljandis, Pärnus, Tõrvas ja Kuressaares

Kaastöölisele ja tellijatele!

Ajakirja mahutavuse tõstmiseks on soovitav, et avaldamiseks saadetud artiklid oleksid võimalikult kokku surutud. — Trükivigade vältimiseks on tarvilik, et käsikirjad oleksid kirjutatud selgestiloetava kirjaga; eriti soovitav on masinakiri ridade laiema vahega. Toimetus jätab enesele õiguse käsikirja lühendada ja keeleliselt korrigeerida. — Avaldamata jäänud artiklite käsikirjad saadetakse tagasi ainult vastaval, käsikirjale juurdelisatud soovil.

Ajakirjas antakse vastusi tellijate küsimustele. Kui keegi tellijatest soovib saada vastuse enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juurde 10-ne sendiline postmark. Toimetus jätab enesele õiguse avaldada ka kirjateel saadud vastused, kui küsimused põhimõttelised ja üldhuvilised. Küsijate nimesid ei avaldata, kuid küsijatele, kes oma nime ega aadressi ei teata, ei vastata.

Eesti keel kantseleides.

Ed. Roos.

Vigu sõnade tuletamise alal.

Käändsõnaliiteist teevad raskusi **-us** ja **-is**, **-lik** ja **-line**, pöördõnaliiteist enesekohast tegevust tähendav liide **-u-**. Muude liidete rakendamise alal arvukamalt vigu ei esine.

-us tähendab harilikult tegevuse üksikjuhtumit (näit. **kuulutus**, **vaimustus**, **kurvastus**, **parandus**, **korraldus**), **-is** tähendab tegevust, vahendit või tegevusalust asja (näit. — saadust: **keedis**, **ehitis**, **asutis**, **sulatis**; vahendit: **väetis**, **hirmutas**; tegevusalust asja: **näidis**, **hoidis**). Seda tähenduse erinevust **-us** ja **-is** vahel viimase ulatuslikumal rakendamisel tuleb hoolikalt silmas pidada. Näit. vorme **kurvastis**, **vaimustis** või **kuulutis** ei või üldse tarvitada, kuna siin on alati tegemist tegevuse üksikjuhtumiga, mitte saadusega. Seevastu tuletised **saadetis** (= see, mis on saadetud), **varustis** (= see, millega varustatakse või varustatakse), **jagatis** (= see, mis jagamisel saadi) jne. on õiged.

-is-liitega liialdust käesoleva kirjutise alusmaterjalis¹⁾ (vallavolikogu-protokolles ja kirjandeis) ei ole. Täpsemalt: **-is**-liide esineb üsna harva, eriti protokolles. Kirjandeis on vormid **asutis** ja **ehitis** ülekaalus. Nii protokollide kui ka kirjandite suurimaks puuduseks kõnesolevate liidete alal on eba-järjekindlus. Esinevad kõrvuti **asutis**, **ehitus**, **varustus** jne., veel rohkem — esinevad kõrvuti ühes ning sessamas protokollis või kirjandis **asutis** ja **asutus**, **ehitis** ja **ehitus**, jms. Meie õigekeelsuse praegused reeglid ei nõua neis ja muis sellétaolistes sõnades **-is**-liite rakendamist, küll nõuavad nad aga selle rakendamisel järjekindlust. Loomulikult ei sõltu keeletarvitaja maitsest või soovist **-is**-liite tarvitamine juba fikseerunud sõnades, näit. **hirmutis**, **väetis**, **käperdis**, **jäätis**, **keedis**, **hoidis**, **näidis**, **nikerdis** jne. Antud tähenduses on **-is**-lõpp siin a i n u õ i g e.

-lik ja **line** reeglist ei näi vallasekretäridel olevat üldse aimu. Kirjutatakse nii kui-

das juhtub. Eks tõenda seda kujukalt järgmised näited:

-lik asemel **-line**: õigusliselt, seadusandline, maksuõigusline, majandusline, perekondline, rükliline, varandusline, tervisline, arstline, saatusline, ühiskondline, tähtline, hääleõigusline, eksline, isikline; ühistegeline, heategeline, kuritegeline.

-line asemel **-lik** (neid vigu on vähem): üksikisiklik võimuorgan, kantseleilikul alal jt.

Tuletuslikult valed: lõpulik (peab olema lõplik), kõlbulik (peab olema kõblilik ehk kõlvuline).

Reegli järgi **-line** liitub käändsõnade ainsuse omastava tüvele, seega ainult täishäälikule. Erandeid on ainult kaks, nimelt **enamline** ja **vaimline**, kuid nendegi asemel on soovitamam tarvitada **enamlik** ja **vaimne**. **-lik** liitub harilikult ka aashäälikule. Selle reegli seisukohalt on arusaadav, miks peab kirjutatama **õiguslik**, **seadusandlik**, **majanduslik**, **perekondlik** jne. (mitte **õigusline**, **seadusandline** jne., nagu tarvitatud ülaltoodud näiteis). **-line**, nagu nägime, liitub ainult täishäälikule, **-lik** võib aga siiski liituda peale kaashääliku ka täishäälikule, ja seda nimelt järgnevalt juhtumel: 1) kui tüvi on ühesilbiline või kahe silbiline lühivärteline (**aulik**, **näilik**, **tegelik**, **häbelik**); 2) kui **-lik** tähendab, kelle taoline on keegi (**isalik**, **sõbralik**, **lapselik**); 3) mõningais sõnuses, mis säärastena keelde on juurdunud (**armulik**, **asjalik**, **kirjalik**, **vaimulik**, **õnnelik** jne.).

Eelnevast selgub, et **-line** liitmine ei või tekitada üldse raskusi, kuna reegel on äärmiselt lihtne. Raskusi ei tekita ka **-lik** kaashäälikule liitudes (sest **-line** ei tule siin üldse küsimusse), **-lik**-liidet täishäälikule liites tuleb silmas pidada sõna tähenduslikku külge (vrd. näit. neljakohaline arv, kuid kohalik omavalitsus).

Veanäiteid enesekohast tegevust tähendavate pöördõnade alalt: „Otsustati pöörata (p. o. pöörduda) maavalitsuse poole“; „valla elanikud pööravad (p. o. pöörduvad) oma hädadega vallasekretäri poole“; „habe külmast härmatanud“ (p. o. härmatunud); „Taat kummardab“ (p. o. kummardub);

¹⁾ Kirjutise käesolev ja järgnevadki osad põhinevad kogukamal materjalil, nimelt andis Viru Aj. Maavalitsus allakirjutatule lahkesti kasutada kümme-kond vallavolikogu protokollid ja Viru Aj. Maavalitsuse kirjavahetust.

„summa **ulatas** (p. o. **ulatus**) 50 kroonini“; „tuleb **peatada** (p. o. **peatuda**) sellel küsimusel“; jpt.

Esitatud näiteis sisaldub tegevus, mis käib tegija või olija enese kohta (vrd. juhtumeid, kus tegevus on juhitud esemele väljaspool tegijat, näit.: **toetama** haiget, **pöörama** ümber hobuseid, **ulatas** talle raha). Selle väljendamiseks on eesti keeles pöörd-sõnaliide **-u-**. Lähemalt määratuna tähendab see liide peamiselt endale sihitud tegevust (näit.: **pöördun** = pööran ennast, **kummarduvad** = kummardavad ennast, **rõivastuma** = rõivastama ennast, samuti **anduma**, **painduma**, **ohverdama** jne.) või enda üleminekut mingisse teise seisukorda (näit.: **lahjun** = muutun lahjaks, **härmatun** = muutun härmaseks, samuti **kehvuma**, **tarduma** jne.).

Vigu sõnade tähenduse alal.

Juhtum — juht — juhus — juhtumus.

Juhtum ja **juht** omavad sama tähendust — ettetulev üksikseik, puhk; **juhus** tähendab — juhuslikult esinev olukord, soodus juhtum; **juhtumus** — sündmus. Veanäiteid protokollest: **surmajuhuseist** (õige: **surmajuhumeist** ehk **surmajuhutudest**), „sel **juhtumisel** tuleb . . .“ (p. o. **juhul** ehk **juhtumil**); igal **juhusel** (p. o. igal **juhul** ehk **juhtumil**); jm.

Ülespidamine — **ülalpidamine**. **Ülespidamine** — esinemisviis, elukombed. Selle sõna tarvitamisest on soovitatav üldse loobuda, tarvitades selles tähenduses sõna **käitumine**. **Ülalpidamine** — elatamine, omal kulul pidamine. Protokolles ja kirjandeis tarvitatakse neid sõnu läbisegi, eelistatud on siiski **ülespidamine** või **ülevalpidamine**. Näit.: „Rahvamaja **ülespidamine** (p. o. **ülalpidamine**) ei tasu ennast ära“; „vald annab **ülevalpidamist**“ (p. o. **ülalpidamist**).

Puudus — **puudumine**. **Puudus** — puudulik omadus, nõudeile mitte-vastavus, mitte-jätkuvus. **Puudumine** — ilmaolemine, äraolemine. Näiteid vigadest: „Sekretäri all-

kirja **puuduse** kohta esitas alevisekretär küsimuse“ (siin on tahetud väljendada, et allkirja ei olnud (s. t. allkirja **puudumise**), mitte seda, et allkiri oli puudulik või ei vastanud nõudeile); „abi **puudusel** peab sekretär tegema kogu töö“ (õige: abi **puudumisel**).

Oma — **enese**. **Enese** ehk **enda** — osutab isikule, kellele on tema enda tegevus tagasi sihitud (näit.: **endakaitse**, ehitasin **endale** maja); **oma** — tähendab kuuluvust kellelegi või millelegi (näit.: **omavoli**, **omal** soovil, esitas **oma** ettepaneku). Seda tähenduslikku vahet vallavolikogu-protokolles ei tehta, kirjandeis on pilt pisut parem. Näiteid: „raamatud, millised **enese** väärtuse kaotanud“ (p. o. mis **oma**); „vallasekretär täidab **enese** ülesandeid“ (p. o. **oma** ülesandeid); „ei suuda **omale** muretseda“ (p. o. **endale** ehk **enesele** muretseda); „kui on tarvis **omale** (p. o. **enesele** ehk **endale**) isikutunnistust“.

Sarnane — tähendab taoline. Seda sõna tarvitatakse aga üldiselt tähenduses: säärane, selline, niisugune. Näiteid: „Kas tegite tõesti **sarnase** märkuse?“ (p. o. **säärase** ehk **sellise** märkuse); „**Sarnane** asjaajamine ei rahulda“; „Vallasekretäri **sarnaseid** ülesandeid on . . .“

Milline on nii protokolles kui ka kirjandeis otsekui moesõna. Harva tarvitatakse sõnu **kes** või **mis**. Näiteid sellest **milline**-uputusest: „raamatud, **millised** enese (p. o. **mis** oma) väärtuse kaotanud“; „kanda sisse varandus, **milline** loetletud“ (p. o. **mis** loetletud); „ülesanded, **millised** enamikus lasuvad“; „raskused, **millised** on seotud“; „selt-sid, **milliste** tööst osavõtt“; „jahuveskid, **millised** töötavad“; „õppeabinõud, **millised** leidub“; „see summa, **millist** tahetakse“. Jne. jne.

Kõigis esitatud näiteis on **milline** viga, õige on **mis** (või vastavalt **kes**). Sõna **milline** õige ja üldine tähendus on — missugune (näit.: tuleb otsustada, **milline** neist kavandest on parim; **milline** mõistmatust!).

(Järgneb.)

Vallavalitsuste revideerimisel ilmnevatest puudustest.

A. Siim.

Revideerimise eesmärk on esmajoones juhtida ja ühtlustada vallavalitsuste asjaajamist, aidata lahendada kohapeal üleskerkinud küsimusi ja vältida olukordi, millesse sattumine oleks kahjulik valla huvidele.

Kui revideerimisel vihjatakse mitmesugustele puudustele, siis mitte selleks, et vallavalitsuse tegevusele varju heita ja vallavalitsuse juhtidele või nende kaastöölistele meelekibedust sünnitada, vaid et nende tegevust seada nii, et see oleks maksimaalselt rakendatud ühiskonna teenimisele. Seega revideerimine on esmajoones kasvatusliku ülesandega toiming ja meelekibedust sünnitavaks või koguni karistust toovaks muutub ta seal, kus on korda saadetud ühiskonna huvide ränk rikkumine. Lähtudes eeltoodust, on ka käesoleva kirjutuse ülesandeks mitte mingisugune paljastamine, vaid soov edasi anda tähelepanekuid, milliseid puudusi ühe või teise vallavalitsuse revideerimisel ilmneb, et vallavalitsuste juhtidel ja nende kaastöölistel oleks kergem neid puudusi kõrvaldada ja neist hoiduda.

Üldine ala.

Üldisel alal on olukord vallavalitsustes viimastel aastatel palju paranenud. Selline mõtteviis, et vallamaja oma ümbrusega ei tohi esile kerkida ümbruskonna elamutest, kuna see näitaks asjatuid kulutamisi, hakkab elanikkonnas kaduma ja annab pikkamisi maad uuele, just vastupidisele mõtteviisile. Tegelikuses ei ole küll võimalik aasta või kahega kõike uueks ja ilusaks muuta, sest see nõuab tõhusaid summe, kuid hea tahtmise juures võib paljugi korda saata ka väheste aineliste võimalustega. Selleks on juba annud head eeskju paljud vallavalitsused. Vallamaja välise ilme tõstmiseks on tehtud eriti palju tööd just möödunud kodukaunistamise-aastal.

Mõnelpool aga näeme praegugi, et vallamaja õu on koristamata, esiaed lagunenud või maha langenud. Kõrvalhoonete õlgkatused on pehkinud ja pudenenema hakanud, ukсед vajunud, tehtud täis igasugu kritseldusi ja löikeid. Hobuste seisukohaks ei ole sageli leitud sobivat paika, see asub kas vallamaja aknate all, kus tekitab mustust, või jälle vallamaja eest läbiviiva maantee veerul, kus selle tõttu on takistatud liiklemine. Ainult vähestes kohtades on ehitatud laudadest var-

jendid hobuste kaitseks lõikava tuule ja tuisu eest. Mitmekümne aasta vältel pole suudetud vallamaja juurde asutada viljapuu aiast või istutada mõningaidki ilupuid ja põõsaid. Vallamaja ise on värvilt luitunud või ta seintelt krohv maha langenud. Esikus on kõik seinad täis igasugu kuulutusi ja pabeleid, mitte ainult käesolevatest aastatest, vaid koguni eelmisest aastakümnest. Puudub korralik kuulutustahvel, millele oleksid asetatud vaid need teadaanded, mille sisu veel maksev ja kus eraldi osas perekonnaseisuameti teadaanded oleksid korraldatud omaette. Ooteruumi savipõrandasse on tekkinud augud või põrandad on seal krobelistest ära vajunud paekividest, mis annavad ruumile sünge ilme. Kantseleiruum on must, ta seinad määrdunud ja lagi tuhmunud. Seintel puuduvad riigitegelaste pildid. Mööbel on kantseleis väga algeline ja vana. Toole jätkub vaid vallavanemale ja sekretärile. Võõrastele ei ole seatud korralikku pinkigi. Vallasekretäri korter on remondi korras puhastatud teadmata kui paljude aastate eest, selle põrandad on kulunud, seintel tapeedid rebenenud, ahjud pragunenud ja laed tuhmunud. Käskjala korter on sageli palju viletsam keskmisest talusulase korterist ja kuigi selles on teostatud äsja remont, valitseb siin sise- ja korralagedus. Arestikambriid on puhastamata, nende seinad on söega või pliatsiga täis kritseldatud igasuguseid kujusid või salmikesi. Vallamajas või selle juures puudub avalik käimla, ainult sekretäri toas on üks. Pööning on täis kolu ja rämpsus, mis vägagi tuleohtlik.

Vallaametnikkude koosseis ei ole mõnelpool ülesannete kõrgusel. Kantseleiteenijatest on mõned võetud ametisse kas suguluse, perekondlikkude sidemete või tutvuse tõttu, sellele vaatamata, et nad kantseleitööga kuigi hästi toime ei tule ja et neil selleks kalduvusigi pole. Ka tarvitavad mõned neist liigselt alkoholi, mille järeltulevad lohakused teenistuskohuste täitmisel ja vastollu sattumine rahvaga. Ametnikkude riietus jätab mõnikord soovida. Ametiruumides ja ametitundidel töötatakse palja jalu ja ka teisiti liig koduses riietuses. Ei ole nõutav, et riietumisega peab uhkeldama, kuid välise puhtuse ja korralikkuse eest peab hoolitse-tama.

Paljudes vallavalitsustes puudub tööjaotus vallasekretäri ja kantseleiteenijate vahel.

Seetõttu on mõnel pool vallasekretär üle koormatud kantseleiliste pisitöödega nii, et tal muuks otstarbeks üldse enam aega ega taset ei jätaku. Teisal jälle ilmneb selline nähe, et kantseleist leiame vaid ametnikud, kes seal töötavad juhatuseta ja omapead, kuna sekretär viibib väljas isikliku töö ja talituse juures ja kantseleis töötab ta vahel õhtuti. Otstarbekohase tööjaotusega peab korraldama asja nii, et vallasekretär oleks kantseleis juhiks ja et tal jatkuks aega tutvumiseks maksivate seadustega ja administratiivala kirjandusega ning osavõtmiseks valla seltskondliku ja majandusliku elu juhtimisest. Tööjaotuse tähtsus seisab veel ka selles, et ta kasvatab ametnikkudes vastutustunnet ja huvi oma tööala vastu.

Arvepidamine.

Vallavalitsuste arvepidamise korraga (RT 23 — 1932) on antud vallavalitsustele üksikasjalikud juhatused ja näitlikud eeskujud. Neist aga kaldutakse kõrvale.

Kogu majandusliku tegevuse aluseks peab olema eelarve. Selle koostamisel tuleb lähtuda mitte ainult jooksva aasta tarvidusest, vaid peab nägema tarvidusi ka pikema ajaks. Nähted, kus peatulu — isikumaksu määrasid igal aastal muudetakse, mõjuvad valla majandusele kahjulikult ja maksnikkudele häirivalt. Kui isikumaksu ühel aastal võetakse 2 krooni, teisel 4, kolmandal 3,50 jne., siis ei saa sellele ebastabiilsele tululikkale rajada kindlat plaanimajandust. Niiviisi rahuldatakse vaid jooksvaid tarvidusi ja kui kord tuleb vaja rohkem välja anda, siis ollakse hädas. Kui sel puhul äkki isikumaksu määr viiakse 2 kroonilt 10, siis häirib see maksnikku palju rohkem, kui ta igal aastal ühtlaselt oleks maksnud näit. 8 krooni. Selliste kõigutamisest tuleb olla ettevaatlik. Eelarve tulude osa tuleb kalkuleerida alati nii, et selle arvel on võimalik teha kõiki vajalisi kulusid ja et eelarve lõpeks ülejäägiga. Iga eelarve saladuslikuks küljeks on, et kui ta kord hakkab lõppema puudujäägiga, siis lõpeb ta sellega alati. Praegu on vallavalitsuste eelarvete tuludeks enamasti otsesed maksud. Seepärast saavad vallavalitsused oma majanduslikku elu praegu korraldada ainult otstarbekohase maksupoliitikaga. Maksud tulevad määrata ja eelarved koostada nii, et koguneks enam vabu kapitale, mille protsentidest saaks tulevikus lisa korralistele tuludele ja millest saaks katta erakorralisi kulusid, ilma et selleks igakord peaks nägema palju vaeva väljast laenu saamiseks.

Praegu ilmneb paljudes vallavalitsustes nähe, et elatakse n. ö. peost suhu. Iga vaba summake püütakse kohe ära tarvitada, väljast tehtud laenud tõusevad juba mitmekümnele kroonile iga elaniku kohta ja nagu oma tegevuse õigustamiseks öeldakse, et mis olevat nende kapitalide kogumisest vene ajal kasu olnud. See on väär vaade. Ühe mineviku fiasko pärast ei tohi meie tulevikku ehitada ühepäeva väljavaatele. Et otstarbekohase maksupoliitikaga ja kavakindlate eelarvete koostamisega valla majandusliku elu parandamiseks nii mõndagi saab ära teha, selleks võib tuua eeskujuks mõnegi vallavalitsuse.

Vaatame nüüd tehnilisi puudusi eelarve koostamisel.

Eelarve tabelis jäetakse näitamata tulude ja kulude alustena vallavolikogu eriootsused, märkides selle asemel vastavasse lahtrisse eelarve vastuvõtmise otsuse. Eelarve koostatakse pahatihti ebareaalselt ja tehakse vigu tulude ja kulude arvatlustes, et aga saavutada kuidagi tulude-kulude näilist tasakaalu. Tuludena isiku- ja tulumaksust näidatakse sadu kroone rohkem, kui üldse võiks laekuda. Ühes vallavalitsuses tehti kas teadlikult või mitteteadlikult viga isegi nii kindla tulu, nagu seda on kinnisvaramaks, arvatluses, võttes tuludesse üle 800 krooni rohkem kui üldse võis laekuda. Kuna seda märgati alles eelarveaasta viimastel kuudel, ei saadud kulusid enam vastavalt kärpida ja eelarve lõppes paratamatult puudujäägiga. Tuleks lähtuda nõudest, et eelarvesse võetud tululiigid ei või kunagi ületada maksuraamatutes vastavate tululiikide kokkuvõtteid.

Kulud peaksid aga eelarves olema kalkuleeritud enim suuremalt kui vähemalt ja oleks hea, kui siin mitte lõplikult kindlad kulud (remondid, inventari muretsemine, küte, valgustus, hoolekande summad jne.) oleksid võetud eelarvesse eelkalkulatsioonidega võrreldes umb. 10% kõrgemad. Selline eelarve on reaalne ja tema täitmine kerge. Praegu näeme, et eelarvete ja aruannete summad ühtivad ainult palkade osas, kõik muu on aruandes sootuks teisiti kui eelarves. Vähe on kululiike, kus ei oleks tehtud ülekannete korras muutusi, sageli üsna kaugeulatuvaid. See näitab, et eelarve kulude osa ei kalkuleerita õieti. Siin ilmneb veel halvem nähe, et kulutatakse vabalt eelarvet jälgimata, kuni eelarveaasta lõpuni, mil siis hakatakse tegema ülekandeid. Asi ei oleks nii halb, kui viga ainult vormi täitmisel seisaks, aga tihti on ülekulutustega mindud nii kaugele, et neid enam ülekannetega katta ei saa. Sellepärast peabki siin kindlasti nõudma, et

iga kulu mis tehakse, olgu eelarves, ja kui seda seal ei ole või kui sellest ei jätaku, siis tehtagu enim kulutamist vallavolikogu resp. vallavalitsuse otsus krediidi täiendamiseks. Sellised nähted, kus vallavolikogu resp. vallavalitsus seatakse ülekulutuste juures sündinud faktide ette, mida ta tahtmatult peab sanktsioneerima, on lubamatud. Loomulikult ei saa ülekannete tegemine tulla kõne alla koguni peale eelarveaasta lõppu, nagu seda mõned vallavalitsused praktiseerivad. Tehtud kulude üldsumma ei või ületada laekunud tulude summat, või kuigi see eelarveaasta esimesel poolel maksu tähtaegade kaugoleku tõttu vahel juhtub, tuleb siin tasakaal eelarveaasta teisel poolel kindlasti järele seada.

Kassa kuludokumendid on koostatud mõnel pool vägagi puudulikult. Näit. makstakse summe kviitungite vastu, millel kulude nimetusena vaid „sõiduraha“, „sõidu- ja päevarahaga 1935/36. eelarveaasta eest“, „valgustusraha“, „töötasu“, „vallavalitsusele müüdüd kauba eest“, „raamatute eest“, „truubi tööraha“ jne. Ei mingisugust lähemat mainimist, mis eest, milleks ja kui suurel määral ega alust (vallavol. või vallaval. otsused, lepingud jne.). Edasi puudub kuludokumentides: märkusi arvetest, millistele makstud summad kuuluvad ja kantud, rahamaksmise aegu, rahasaajate aadresse, volitusi raha teiste eest vastuvõtmisel, vallavanema või ta abi allkirju, kes summad maksnud, ja dokumentides, mille järgi ostetud varasid või materjale — allkirju isikuilt, kes need tarvitamiseks vastu võtnud.

Vallaametnikkude palgalehtedes ei tehta 2%-lise pensionikapitalimaksu mahaarvamisi või jäetakse arvesse võtmata natuuras maksetav palgaosa, milline nõue küll alles hiljuti tuli (Pensioni seaduse § 12, p. 2 ja § 13 p. 2, RT 76 — 1936). Õppejõudude vallaosa palgalt 2%-lise pensionikapitalimaksu kinnipidamist ei tule vallavalitsustel alates 1. dets. 1936. a. enam toimetada (Sotsiaalmistri määruse § 10, RT 92 — 1936, art. 730).

Edasi ei panda tähele kuludokumentide õieti tempelmaksustamist. Eriti püütakse jätta tempelmaksustamata arveid hangete ja töötasude maksimise kohta, viidates seejuures Tempelmaksu tariifile nr. 30 erand 4. Selle normi põhjal saab jätta tempelmaksustamata aga ainult sellised kviitungid, mille järgi makstakse teenistustasu isikuile, kes seisavad vallavalitsuse kindlas palgalises teenistuses, viimasest järelduvate õigustega, nagu vallaametnikud ja töölised valla ettevõtete

ja asutustes (valla metsavaht, koolitalu sulane, müüja viinakaupluses, vaestemaja ülevaataja). Töövõtjad, kellega on sõlmitud lepingud töö tulemuste või tööettevõttelepingud, on iseseisvad ettevõtjad ja vallavalitsusega mitte teenistusvahekorras, mispärast neile makstavate tasude kviitungid tulevad kõik tempelmaksustada Tempelm. tar. nr. 14 A. ja B. järgi.

Kassa tulukviitungite kontsudes jäetakse märkimata isikuarvete numbrid maksuramatule järgi.

Memoriaali dokumentidel puuduvad märkused arvetest, millistele makstud summad kuuluvad ja kantud. Memoriaali kanete kohta, mis järelduvad vallavalitsuse teistest arveraamatutest (kinnisvaramaksu jaotamine, ostetud varanduste arvestamine, eelarveaasta lõpetamine) valmistavad mõned vallasekretärid omaette dokumendid, milledes kordavad memoriaalis tehtud kanete sisu. See on üleearune ja otstarbetu, kuna memoriaalis tehtavad kanded juba niikuinii iga kuu lõpul vallavalitsuse koosseisult allkirjadega tõestatakse.

Kassaraamatu sissekannetes puudub: kuupäevi, mil läbikäigid toimusid, kviitungi kontsude numbreid, millistele järgi tulumummad laekunud, sidemärkusi (arvete nimetuste järel — memor. nr./pear. lhk. nr., ja tulu- ja kululiikide järel aga eelarve peat., § ja p.). Kassaraamatus ei tehta kandeid arvepid. k. § 26 nõutud tähtajal. Mõned vallavalitsused teevad kassaraamatusse kanded vaid üks kord kuus — iga kuu lõpul. Teised jälle ei arvesta korralikult kuludokumente, hoides neid sularahana vallakassas sageli kuid. Ühes vallavalitsuses ilmnes nähe, et kassa kuludokumente oli arvestamata koguni mitmetuhanda krooni väärtuses mitme aasta vältel. Seda ei olevat tehtud, et kulutamist bilansis mitte rohkem näidata kui saadud tulusid. Milleks selline enesepetmine? Kassaraamatu saldo peab alati võrduma kassasoleva sularahaga. Nähted, kus kassast antakse palkade, pensionide ja töötasude arvel avansse, on arvepid. korra § 46 I lõikega mitte kooskõlas. Koolijuhatajatele ja õpetajatele antakse õppevahendite muretsemiseks ja muuks otstarbeks summased, mille kohta avansidokumendid hoitakse kassas mitmeid kuid, olgugi, et arvepid. korra § 46 II lõike kohaselt võib selliseid summe anda kasutada ainult ajutiste kviitungite vastu mitte kauemaks kui 7 päevaks. Avansside andmine on määratud arvepid. korra § 44, neid dokumente sularahana kassas hoida ei tarvitse.

Memoriaali sissekannetes puudub sidemärkusi arvetest, millistele läbikäigud kuuluvad ja kus nad arvestatud (arvete nimetuste järel pearaamatu lhk. nr., kassa arve nimetuse järel ka kassaraamatu numbrid, eelarve tulude- ja kulude loetelu järele eelarve peat., § ja p.). Kokkuvõtete summad tehakse eraldi iga kuu läbikäikude kohta, eelmiste kuude läbikäike mitte juurde arvates, mis raskendab kontrollimist. Mõned vallavalitsused jätvad memoriaalis arvestamata pangarve läbikäigud, nii et nad pankadesse summade sissemaksimi üldse ei arvesta enne, kui need kassasse toovad. Selliselt talitamine on sama lubamatu, kui kassa tulude arvestamata jätmise kassaraamatus.

Pangasummade arvestamises ilmneb nähe, et vallavalitsusel puudub ülevaade hoiuarvete seisust ja arveraamatutega võrreldes lähevad need lahku. Arvepid. korra § 33 teise lõike põhjal peavad vallavalitsusel olema pangalt vastava hoiuarve tõendused — hoiuraamatud, kuhu tuleksid teha kanded ja need pangalt tõestada lasta vähemalt üks kord kuus. Pangast toodud summade kohest sissekandmist ei tohi unustada, kuna see võib tuua palju sekeldusi.

Posti-raharaamatus puudub andmeid, mis nõutud vastavate lahtrite pealkirjades, nagu: postitemplid, sel juhul, kui postiagentuur asub vallamajas, vallavanema või ta abi allkirju rahasummade vastuvõtmise kohta ja kassa tulukviitungite kontsude kuupäevi ja numbreid, mille all rahasummad on kantud kassasse. Postiraamatu kannete tõestuseks ei ole alal hoitud ega paigutatud kassa tulu-dokumentide kausta rahakaartide lõigendeid, millisest nõudest ei saa kuidagi loobuda eriti neis vallavalitsustes, kus postiagentuur asub vallamajas.

Pearaamatus puudub kuupäevi, millal läbikäigud toimusid, arvete nimetusi, millistega korrepondeeritud ja sidemärkusi, kust summad üle kantud (memor. nr./kassar. nr.). Pearaamatu nende arvete algussaldod, mis koosnevad mitmest alaliigist, on eritlemata alaosadeks, (riigisummade, edasiantavate summade, maaval. summade arve j. t.). Üldiste hoiusummade, erikapitalide, erikapitalide hoiusummade ja väärtpaberite, erikapitalidest antud laenude, avansside, eelarvete saadud laenude, materjalide, maavalitsuse summade, riigisummade ja edasiantavate summade arvete kohta ei peeta pearaamatu täiendavat abiraamatut või peetakse see selgitava tekstita, korrates selles ainult pearaamatus tehtud kandeid. Arvepid. korra § 21 teise lõike juhatusel võib jätta abiraamatu

nende arvete kohta küll pidamata ja itaalia-viisilise raamatupidamise süsteemi juures polegi abiraamat tarvilik, kuid sel juhul tulevad eelloetletud arved pidada pearaamatus selgitava tekstiga, nii nagu seda igal juhul tuleb teha tulumaksu ja kinnisvaramaksu arvega.

Erikapitalide hulgas hoitakse veel arvel veneaegseid maksvuseteid krediididokumentide. Kapitalide vabu osi ei ole antud hoiule või puudub vallavolikogu otsus nende summade hoidmise korra kohta. Erikapitalide hoiusummade ja väärtpaberite arve sissekannetes on näitamata väärtpaberite nimetus, väljaandmise aeg ja numbrid, nominaal ja arvestamise summad, makstav protsent, kuupõigide arv ja nende tasumise tähtjad.

Erikapitalidest antud laenude arve juures ei ole tähendatud millisest kapitalist laenu antud, millise tasumise tähtjaga ja korraga. Laenudesajajalt ei ole võetud võlakohustusi ja kapitalidest eelarvele tehtud laenude kohta puuduvad kassakapis võlakohustustena ärakirjad vallavolikogu vastavatest otsustest.

Eelarvete saadud laenude arvel ei ole igalt pangalt, asutuselt, isikult või erikapitalilt laenu näidatud omaette eraldi summadena. Samuti puuduvad siin andmed protsentide kõrgusest ja tasumise tähtaegadest.

Võõraste summade (tulumaks, teedekapitalimaks, kinnisvaramaksu maaval. osa, pensionikapitalimaks jne.) edasiandmine ei ole toimunud määratud tähtjaks, mispärast vallal tuleb maksta nende pealt viivitus-trahvi.

Kinnis- ja vallasvarade raamatud ei ole koostatud Sisemin. Omaval. Osak. 3. juuli 1935. a. ringkirjas nr. 2144 antud juhatusete kohaselt. Neis on varad asutiste nimetuste ja varade otstarvete järgi grupeerimata, või kui see on tehtud, siis on varade kõigi osade seis, kus olnud muudatusi, eelarveaasta lõpul vallavalitsuse liikmetelt ja vallasekretärit allkirjadega tõestamata. Osade kokkuvõtteid ei ühti pearaamatu kinnis- ja vallasvarade arvete saldodega. Asjatult kantakse vararaamatusse lambi- ja katseklaase, sulepäid, põrandaharju, lühikese aja jooksul äratarvitavaid õppetarbeid ja muid selliseid esemeid. Sageli puuduvad vararaamatus varade kirjeldused, nende omandamise ajad ja alused. Esemel on varustamata numbrisiltidega. Hooned on kindlustamata või kindlustatud alla nende hinnatud väärtuse. Hoonete kindlustamise küsimus on üldse tekitanud mõningaid lahkavusi ja pahandusi. Paljud vallavalitsused kindlustasid senini oma hooned kohalikus vastastikkuses kindlustusseltsis, kuna see tuli neile odavam. Riigikohtu 12. VI

1931. a. otsuse (Adm. t. 800 — II) põhjal saavad ühistegelistes kindlustusseltsides oma varandusi kindlustada ainult seltsi liikmed. Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse muutmise seaduse § 53-da märkuse (RT 32 — 1926) järgi saavad aga omavalitsused olla ainult ühisuste liitude liikmeiks, mitte aga kooperatiivühisuste eneste liikmeiks. Sellest järgnebki, et kui vallavalitsused ei saa olla kindlustusseltside liikmeiks, siis ei saa nad seal ka oma varandusi kindlustada. Teiseks ei või vallavalitsused endale võtta vastastikkudest kindlustamise lepingutest olenevaid ettenägematud kohustusi. Lähtudes eeltoodust, on järelevalvetustajad hakanud nõudma valla hoonete kindlustamise lõpetamist valla kindlustusseltsides.

Mitmed vallavalitsused ei ole senini veel lasknud valmistada vallale Omaval. ja üldk. org. maaga varustamise seaduse alusel antud maakohdade plaane ega kinnistanud neid maakohhti valla nimele.

Eelarve tulude ja kulude raamatutes puuduvad kokkuvõtted peatükkide, litrite ja seliste §-ide kohta, mis jagunevad punktideks, üldkokkuvõtteid on allkirjadega tõestamata.

Tehtavaid kulusid ei kanta õigete kuluartiklite alla, vaid sinna, kus juhtub parajasti olema vaba krediiti või jälle sinna, kus mõni ebamäärane kulutus aruande korras välja ei paistaks.

Deebitoride raamatus ei võrdu üksikute tululiikide kokkuvõtteid kindlateks maksuvõlgadeks arvatud summade kokkuvõtetega maksuraamatute järgi. Deebitoride hulka arvatakse mõnikord ka laekuvad kahtlaseks tunnistatud maksuvõlad, mille järeldusel tekib bilansis eelarvete deebitoride arvel kreditsaldo, mis on ebamäärane.

Kreeditoride raamatus tehakse ülekandeid üksikutest kuluartiklitest. See on väär, sest arvepid. korra § 65 järgi on kreeditorid sellesid summad, mis eelarveaasta lõpuks tehtud või kantud, kuid jäid maksmata ja krediitid poolelijäänud ehituste jätkamiseks. Üldse tuleks püüda eelarveaasta lõpuks kõik rahalised vahekorrad selgitada, et kreeditoride arve pidamisega tööd kokku hoida. Ei ole otstarbekohane, et vallavolikogu liikmete päevarahad, komisjonitasud, sõidurahad ja muud sellised summad makstakse asjaosalistele välja alles aasta või paari järgi, kui nad neid ise küsima tulevad. Sellised kulud tuleksid maksta kohe nende tegemisel: volikogu ja komisjonide liikmetele koosoleku lõpul, vallakohtu liikmetele istungi päeval jne. See kergendab ka valla revisjonikomisjoni tööd nende kulude kontrollimisel.

Maksuraamatute pidamine jätab sageli soovida. Kokkuvõtteid on tegemata ja vallavalitsuselt allkirjadega tõestamata. Tasumiste märkimist ei toimetata õigel ajal, vaid koguni mitme kuu järgi. Laekumiste kuukokkuvõtteid ei tehta ja kui tehaksegi, siis ei võrrelda neid kokkuvõtetega teistes arveraamatutes, mille tõttu tekivad siin summade erinevused, mis kanduvad edasi laekumiste aastakokkuvõtetesse. Kuukokkuvõtete korralik tegemine tagab võimalikkude vigade avastamise kohe nende tekkimisel ja siis on ka aastakokkuvõtete tegemine kergem. Mõni ei taha aastakokkuvõtete puhul vea otsimisega vaeva näha, vaid kirjutab laekumiste lõppsumma teiste arveraamatutega õigeks, kuna vea poetab maksuraamatu mõne lehekülje ülekandesse. See on juba ebaaus võte. Samuti on ebaaus, kui vallaametnikud või nende tuttavad jäetakse maksnikkude nimekirjadest välja, või kui nad omi makse ei tasu teiste kodanikkudega ühel ajal, asuvad teistelt maksuvõlgade sundkorras sissenõudmisele, kuid endil peavad maksud võlas pikemat aega. Ametnikud, kes korraldavad kaaskodanikkude maksustamist, peavad pidama maksudistsipliini kõigepealt iseendi suhtes. Kuna nüüd maksuvõlgade sissenõudmiseks kirjalikkude korralduste tegemine toob maksnikele lisakulusid, tulevad nõudelehed ühe ja sama maksuliigi peale välja saata tingimata ühel ajal ja eranditult kõigi nende maksuvõlglaste kohta, kellele pole vallavolikogu resp. vallavalitsuse otsusega pikendatud tasumise tähtaega. On nõudeleht juba kord maksunõudjale üle antud, siis ei saa seda temalt tagasi võtta mitte vallavanema, ta abi või vallasekretäri suulisel korraldusel, vaid nõudmise peatamiseks tuleb anda maksunõudjale kirjalik korraldus, näidates selles nõudetoimetuse peatamise alust.

Maksustamisega seoses olevate küsimuste juures olgu veel mainitud, et isikumaksu määramisel on senini maksualuste vanuse kriitilist momenti käsitatud kolme viisi: ühed võtavad selleks maksuaasta eelneva 15. detsembri, teised — maksuaasta 1. jaanuari ja kolmandad — 1. aprilli. Siseministerium on nüüd asunud seisukohale, et selleks tuleb võtta maksuaasta 1. jaanuar. Selle järeldusel tulevad näit. 1937/38 eelarveaastal maksustada kõik kodanikud, kes on sündinud ajavahemikul 1. jaan. 1877 kuni 31. det. 1916 (Sisemin. Omaval. Osak. kirjad 14. ja 20. jaan. 1937. a. nr. 716).

Aruannete juures ilmneb, et neid ei kontrollita küllalt hoolikalt. Peatükkide, litrite

ja paragrahvide kokkuvõtetesse sattub vigu, mis raskendavad üldkokkuvõtete tegemist maavalitsuses. Ka eksitakse tulu- ja kulumismade paigutamise õigete artiklite alla.

Asjaajamine.

Teenistuskirju ei ole mõnel pool ikkagi veel koostatud vallavalitsuste liikmete, kantseleipersonali ja kooliteenijate kohta, kuigi seda nõuti Siseministeeriumi Omaval. Osak. 25. mai 1935 .a. ringkirjaga nr. 320. Saageli on teenistuskirjadesse tehtud kanded vägagi puudulikud, ei sisalda ametniku kohta kõiki andmeid tema eluloost ja teenistuskäigust. Teenistuskäigu lahtrisse tulevad kanda andmed ka ametniku varasemast teenistusest teistes ametiasutustes, mitte ainult vallavalitsuses. Kuna kaitseväes sundaega teenimine võetakse arvesse pensioni ja teenistusvanuse tasu arvutamisel, siis tulevad ka sellekohased andmed kanda teenistuskirja. Teenistuskiri on samane dokument perekonnaregistriga, kuhu ei tohi teha ühtki kannet ilma dokumentaalse aluseta. Dokumendid tulevad korraldada lisana teenistuskirja juurde. Üldiselt tuleb selles asjas käia Riigiteenijate teenistuskirjade määruse (RT. 64 — 1927) järgi.

Asjaajamise ja arvepidamise raamatute registris puudub andmeid tarvitusele võetud raamatu lehekülgede arvust, tarvitamisele võtmise ja tarvitamiselt kõrvaldamise ajast ja arhiivi nimekirja numbreid. Asjaajamise ja arvepidamise raamatud ei ole kõik varmsatunud nimetusega ja lehtede arvu tõestusega.

Isikutunnistuste ja hobusepasside registrites puudub: dokumentide kaitsenumbreid, alusdokumentide nimetusi, omanike allkirju, kvüitungi kuupäevi ja nr., mille järgi dokumentide eest saadud maksud on kantud kassasse. Unustatakse, et uusi isikutunnistusi võib anda ainult perekonnaregistri andmete alusel ja hobusepasse hobuste ettenäitamisel. Isikutunnistusi ja hobusepasse antakse mõnikord mitte vahetult nende omanikkudele, vaid sugulaste või tuttavate kaudu.

Jahipiirkondi registreeritakse avalduste põhjal, milles ei ole toodud kõiki andmeid ja millele ei ole lisatud juurde kõiki dokumente, mis nõutud Jahiseaduse teostamise määruse § 3 (RT. 59 — 1934). Piirkondi kantakse registrisse, ilma et need oleksid läbi vaadatud vallavalitsuse koosolekuil ja kinnitatud vallavalitsuse otsustega. Registris jäetakse näitamata: piirkonda kuuluvate kinnistute nimetusi, numbreid ja suurusi, piirkonna suurusi, kestuse lõpptähtaegu ja kasutajate

nimesid ja elukohti. Piirkonna kohta tehtud kanded on vallavanemalt ja vallasekretärit allkirjadega tõestamata. Piirkonna registreerimise avaldusi ühes lisadega pole koondatud iga piirkonna kohta omaette eri toimuks. Tuleb ette ka piirkondade registreerimisi lühemaks ajaks kui kuueks aastaks ja mõnelt jäetakse võtmata registreerimise maks.

Jahitunnistusi antakse välja, ilma et nende saajalt oleks nõutud Jahiseaduse § 36 (RT. 45 — 1934) põhjal kirjalikke avaldusi, milles oleks konstateeritud sama seaduse § 37 loendatud takistavate asiolude puudumine. Tasu eest antud jahitunnistuste kontsudes on jäetud mõned andmed märkimata ja allkirjad võtmata. Sama puudus ilmneb ka jahitunnistuste registrites. Jahikapitalimakse ei anta edasi hiljemalt järgmise kuu 10. päevaks ja selle kohta ei esitata õigeaegselt aruandeid.

Koorte registris märgitakse ülearusena koorte hüüdnimed. Mõned vallavalitsused nõuavad koerapidajalt registreerimise märgi hinnaks kuni 50 senti. See talitusviis on vastolus Koorte registreerimise ja maksustamise seaduse § 3 teise lõikega (RT 51 — 1934), kuna märgi hind ei küüni tegelikult üle 10 sendi ja enamvõtmisele tuleb vaadata kui lisamaksustamisele, millel puudub seaduslik alus.

Veeühisuste piirkonda arvatud kinnisvade registrisse ei tehta kandeid sellisel, nagu on avaldatud näide Keskkevekomisjoni juhatuskirjas RT 41 — 1935, art. 405. Sisekannete juures puudub nende tegemise aeg ja vallavanema ja vallasekretäri allkirjad. Registri juurde ei ole korraldatud lisatoimikuid, milles hoiduksid veeühisustelt ja kinnistusjaoskonnalt saadud dokumendid.

Koolikohuslike laste nimekirjas puudub laste sünniaja, laste vanemate või hooldajate nimesid ja elukohti kui ka teisi andmeid, mis nõutud Kooliealiste laste nimestiku pidamise määruse (RT 20 — 1936). Ka koolijuhatajad ei täida alati selle määruse §§ 6, 7 ja 9 nõudeid.

Vallavolikogu koosolekute protokollide koostamisel ei täideta Vallavolikogude kodukorra § 88 kõiki nõudeid. Püütakse otsustada küsimusi, mis pole päevakorras ette nähtud. Sellest nõudest ei saa mööda minna ka niiviisi, et päevakorda võetakse „jooksvad küsimused“ või „läbirääkimised“ ja siis nende all tehakse otsuseid, mis antud olukorras vajalikeks osutub. Vormiliste puuduste pärast protokollides tuleb järelevalvetasutusel mitmed otsused anda uuesti otsus-

tamiseks ja nende täitmine seisma panna, kuigi volikogu oma tahtmist on avaldanud seadusepäraselt. Vallasekretäridel tuleks protokollide redaktsioonilisele küljele enam rõhku panna, kasutades selleks Vallavolikogude kodukorra § 90 antud võimalust protokollide koostamiseks peale koosolekut. Protokolliraamatus puuduvad märkused otsuste täitmise kohta.

Vallavalitsuse protokollide koostamisel ilmnevad vormilised puudused veelgi sagedamini. Puuduvad koosoleku juhataja ja protokollija nimed, koosoleku alguse ja lõpu kellaajad. Iga eri asja kohta ei tehta eri otsust, vaid peale sissejuhatavat osa lihtsalt maintakse, et vallavalitsus arutas niisuguseid asju ja sellele järgnevad otsused kõik koos, ilma et oleks tehtud vahet, kus üks lõpeb või teine algab. Protokolli ei kirjutata kõigi koosolijate poolt alla ja otsuste juures jäetakse tegemata märkused nende täitmise kohta. Ka keeleline külg jätab mõnikord palju soovida.

Vallavalitsuse protokollides tuleb iga otsus varustada järjenumbriga ja sisukohase pealkirjaga. Edasi näidatagu otsuste motiividena kõik põhjendused ja seaduslikud alused, millest otsus järeldub ning otsuse täielik ja täpne sisu. Ülearune on tuua volikogu protokollide eeskujul sissejuhatavas osas päevakorda, sest vallavalitsus võib otsustada küsimusi ilma kindla järjekorrata. Vallavalitsuste otsuste sisusse tungides näeme, et mõnelgi korral kannatab kompetentsi küsimus. Asju, milliseid vallavalitsus võib otsustada oma võimuga, esitatakse otsustamiseks volikogule. Vastupidise nähtena ilmneb, et vallavalitsus otsustab volikogust mööda minnes gratifikatsioonide ja palkade määramisi, maakohtade kasutamise lepingute sõlmimisi, isegi üle 10 aastase kestusega jne. Edasi tehakse rohkesti ebaseaduslikke otsuseid seoses hangete andmisega. Vallavalitsused toimetavad oma koosolekutel vähem ja enampakkumisi, annavad majanduslikul teel hankeid vallavanemale ja ta abidele ning sõlmivad varade ostu-müügi lepinguid vallasekretäri või teiste ametnikkudega. Omavalitsuse hangete ja ostu müügi alal tuleb kohaldada Riigi hangete seaduse (RT 57 — 1934) ja Riigi hangete määruse (RT 16 — 1935) nõudeid. Vallavalitsus võib omal koosolekul anda hankeid küll majanduslikul teel, kuid pakkumiste toimetamiseks tulevad määrata vähemalt kolmeliikmelised komisjonid (RHM § 44), kelle otsused kinnitab vallavanem. RHS §§ 35 ja 71

on loetletud isikud, kellele ei või anda hankeid, olgu pakkumistel või majanduslikul teel. Nende nõuete mittetäitmine võib tuua isegi karistuse Krim. sead. §§ 642 ja 643 järgi. Tegelikult elus nähtub sageli, et valla ametnikud ei pea siin küllaldaselt distsipliini, nii mõni vallavalitsuse liige ja vallasekretär ostab vallalt või müüb vallale igasuguseid materjale, veab tasu eest puid, köidab av. raamatukogule või koolile raamatuid jne. Sellistest nähetest tuleb hoiduda mitte ainult vormi-nõuete pärast, vaid palju enam veel, et valla ametnikud ei satuks rahvaga vastollu, kuna rahva hulgas tekivad sarnaste rahaliste tehingute puhul pea alati igasugused väärarvamused ja oletused. RHS eeskirjad ei ole muidugi maksvad maade rendileandmise, ruumide üürimise jne., toimingute kohta, mis puhul tuleb käsitada vastavaid norme tsiviilseadusest.

Edasi peetagu vallavalitsuse koosolekutel silmas Administratiivmenetluse sead. § 5 (RT 4 — 1936) ettenähtud taandumise eeskirju ja ka seda, et vallavalitsuse otsused, mis sisaldavad mõnesuguseid varalisi lepinguid, oleksid vajalisel määral tempelmaksutatud Tempelmaksu seaduses antud eeskirjade juhatusel.

Kirjavahetuse registreerimiseks puudub meil üle riigi ühtlane kord. Lauajuhendit ei peeta kuigi korralikult, märkides siia kirjade täitmisi postiraamatust pikkade ajavahemikude järele. Mõned vallavalitsused ei jälgi kirjavahetuse alal küllaldaselt Tempelmaksu seaduse eeskirjade täitmist. Ka kirjakogusid tuleb korraldada vähemalt üks kord kuus.

Olgu juhitud tähelepanu ka valla revisjonikomisjoni tegevusele. Mõni revisjonikomisjon toimetab revideerimist vaid aastaaruande võrdlemisel ja tolgi korral mitte küllalt hoolikalt. Jäetakse võrdlemata ja sisuliselt kontrollimata kassa ja panga arvete läbikäigud, maksude laekumised, varade seis jne. Arvepidamise korra § 96 põhjal tuleb vallavalitsuse arvepidamist ja asjaajamist revideerida vähemalt kord igas veerandaastas ja varade seisu nii vallavalitsuses kui ka teistes valla asutistes kord aastas. Seda on nõutud ka Siseministeeriumi Omaval. Osak. 3. juuni 1935. a. ringkirja nr. 2144 p. 8. Mõnelpool on nimetatud ringkirja nõuet tõlgitsetud laiendavalt, nagu tuleks valla revisjonikomisjonil ka koolide ja raamatukogude asjaajamist revideerida kord igas veerandaastas. See oleks aga mõeldav vaid sel juhul, kui need asutised iseseisvalt täidavad oma osa valla kulude eelarvest, nagu seda

mõnes kohas küll praktiseeritakse, kuid mida ei saa pidada lubatavaks ega ka otstarbekohaseks. Sest kui koolidele makstakse kogusummadena välja neile eelarvega määratud kulukrediidid juba eelarveaasta esimesel

pooltel, siis võib juhtuda, et ettenähtud tulude mittelaekumisel peab tegema kulutusi võõrastest summadest ja eelarve täitmise tulemusena ilmneb puudujääk.

(Järgneb.)

Vallasekretäride kutseharidusest¹⁾.

Kutsehariduse vajadusest oleme teadlikud. Igal kutsealal püütakse seda võimalikult levitada ja kättesaadavaks teha. Kuid selles asjas praegu vaeslapse osas on meie valla- ja omavalitsuse nooremad ametnikud. Peale 1930. a. omavalitsusametnikkude pikemat ettevalmistamise kursust, ei ole sellel alal midagi nimetamisväärset toimunud.

Vallasekretäri ala on aga niivõrd tähtis ja mitmekülgne, et ei saa selle ala kutselisi küsimusi korraldavad asutused ja isikud ükskõiksel pealtvaatajaks jääda ega loota inimeste endi heale tahtmisele ja võimele asja sisusse tungida. Omal jõul vallasekretäriks õppiv inimene peab looma ise omale süsteemi ja oskusi ning neid kõike üheks tervikuks liita. Kui ta siis aastate järgi lõpuks saavutab sekretäri kutse, on ta küll n.ö. „self made man“, kuid kui palju ajakulu ja energiat on nii mõneski asjas kaduma läinud, mida mõni hästi koostatud loeng või kirjutis oleks võimaldanud kiiresti omada. Ja inimene võib jääda n. n. retseptiliseks, mehaaniliseks, ilma loogilise siduvuseta, kui ta õpib ühte ja teist nii kuidas kutsetöös just hädavajalik, seda müllu vajutades üksiktoimingutena, ilma süsteemita, ilma et asjade või toimingute gruppidest ülevaadet oleks. Selline inimene ei saa areneda omal kutsealal, sest temal puudub seal vajalik silmaring või ülevaade. Omal käel, kavakindel süstemaatiline õppimine teeb raskusi paljudele, eriti neile, kes omavad vaid algkooli üldhariduse. Kahtlemata on selge, et peaks võimaldama kõigile valla ja teiste omavalitsuste ametnikele kutselist ettevalmistust. Kuid kuidas seda teha?

Pooltosinat aastat tagasi vilkus omavalitsuste häälekandjas mõte selle ala ametnikkude koolist. Kas on see mõte nii raskelt teostatav, või on meil küllus headest tööjõududest, või on meie vallasekretärid koguni nii head pedagoogid, et annavad edasi kõik omatu oma järglasile. Kahtlemata praeguses olukorras peaks vallasekretär omama ka

pedagoogilisi teadmisi ja oskusi, et välja õpetada oma abijõude. Mainitud kena mõte kadus aga nähtavasti asja taga peituvate inimeste eemaldumisega. Tänavune vallasekretäride koosolek ei leidnud mingeid uusi võimalusi ega teid kutsehariduse levitamiseks. Vastavate krediitide puudusel ei olewat võimalik midagi ette võtta. Kuid peab vaatama tulevikku ja selge on, et midagi tuleks siin teha.

Kui korraldada üksikuid kursusi selles ulatuses, nagu tehti 1930. a., siis teadagi nõuab see suurt kulu. Igatahes selline pikaajaline kursus annaks päris tubli ettevalmistuse. Päris kahju hakkab kohe, kui vaadelda tolleaegsete kursustele märkmeid õpitu kohta. Seal oli kavas palju head. Lühema kestvusega ja pinnapealsema kavaga ei annaks nii häid tulemusi. Pikemaajaliste kursuste puhul tuleks aga lahkuda inimesil kauemaks ajaks oma igapäevase töö juurest, see poleks jällegi soovitatav. Oleks veel üks moodus — kodus kirjateel õppimine. See on mitmel alal vägagi poolehoidu võitnud ja on meilgi olemas kodukeskkool, kodupõllutöökeskkool, koduülikool ja mitmesuguseid kursusi koduõppimise teel. Vallasekretäri ala on üks neist, mis nii hästi selleks sobiks. Praktika ja tegelikud töövõtted omatakse igapäevase töö juures kantseleis, suur osa õppematerjali on olemas, muud kui juhiseid, meetoodilisi näpunäiteid ja selgitusi on vaja. Meil leidub häid eriteadlasi omavalitsuse töö ja asjaajamise alal ja leidub ka kogenud pedagooge kodukooli alal. Kas ei saaks neid kasutada? Seal ei võiks olla ka kulud ülepääsematud. See asi võiks tuua ju ka tulu vastava organiseerimise juures, sest kui kord on koostatud konspektid, kavad ja loengud, siis saab neid määramatul arvul paljundada, kuni vajavad uuendamist. Selliselt oleks vastav teoreetiline ettevalmistus kõigile kindlustatud, kes tegelevad omavalitsuse ametalal. On kindlasti hulk hüvesid selle asja juures, mida teavad kodukooli pooldajad.

¹⁾ Kuna ametnikkude ettevalmistamise küsimus on praegu päevakorral, siis avaldame ka käesoleva kirjutise selles väljendatud soovidega.

Asi oleks mõeldav kas kitsamale ringile — olemasolevaile ametnikele, või ka laiemaile hulkadele, mis puhul see muidugi oleks tulu- toovam. Nii või teisiti tuleks vallaomava-

litsuse ametnike kutsehariduse probleem ik- kagi lahendada, mille eest oleks vägagi tänu- lik meie vallaametnike noorem generatsioon.

K. I-lu.

Ka eesti valdadele eesti nimed*).

On juba möödunud mõned aastad sel- lest, kui meie linnade nimed ametlikult fik- seeriti ja keelati tarvitada muukeelseid ni- metusi kirjas ja trükis. See oli vajalik ja sel- lega on harjutud nii sise- kui ka välismaal.

Kuid paljud meie administratiiv-üksus- sed, nagu vallad ja alevid, kannavad veel mineviku pitsatit — võõrpärast nimetust, olgugi et see eestipäraseks ja eestikõlaliseks on muudetud. Tihti peale on meil aga ka nende võõraste nimetuste kõrval säilinud va- nad puht eesti nimetused, mis püsima jäänud muistsest Eesti iseseisvuseajast.

Meie kohus on praegusel ajal kõrvale heita need praegu tarvitusel olevad nimetu- sed, mis ei ole põrmugi seotud meie muistse maaga, tema keele ja praeguse mentalitee- dige.

Nüüd, kus inimeste nimede eestistamine käib hoogsalt üle maa, oleks aeg ka koha- nimed, eestkätt ametlised, „eestistamisele“ võtta!

Kuna üle maa sarnaseid nimesid, mis va- javad muutmist ja parandust, on väga palju, siis piirdun Harjumaa valdade nimedega, et näidata, kuis valla nimetused vajaksid muut- mist.

Esimeses järjekorras tuleks otsekohe muuta need nimed, mis on tuletatud endis- test mõisnikest. Neid oleks Harjumaal:

Triigi. — Ei tea, mis mõisniku v. Stryk'i nime nii kuulsaks teinud on, et mitte ainult tema mõis, vaid terve vald tema ni- me kannab. Sakslased ise suhtusid suurema pieteediga eesti põlisele nimele ja nimetasid Triigi mõisat Kau. On ju see mõis tekkinud vanasti vana eesti küla Kõu maaalale. Kõu küla seisab nende külade hulgas, mis Taani Hindamise Raamat (THR), milline koostati 1219—1241. a., vana iseseisvuse aegse kü- lana märgib, Køy nime all. Seega nimetus, mis vahest aastatuhat vana on. Ei oleks vist ka põhjust seda auväärset nimetust hüljata ja tema asemel ühe saksa mõisniku mälestust nimes jäädvustada. Triigi vald peaks ennast nimetama Kõu vallaks.

Riisipere. — Jällegi mälestusmärk mõisnik Risenberg'ile. Vana Riisipere mõis rajati vanal ajal muistse eesti küla Vahanina (ehk Vahantaa, Vahanmaa) asemele. Prae- gu seal ümbruskonnas sellenimelist kohani- metust vist ei leidu. Risenbergi järele hakkas ennast ka vald nimetama. Nüüd aga peaks see nimetus kõrvale heitma ja mõne eestipä- rase nimega asendama. THR on ligi 10 prae- gu olemas olevat küla juba sel ajal märgitud ja võiks tarbekorral kas või nendest valla nimi valida.

Ingliste. — Vald on nimetuse saa- nud mõisast, mis rajati mõisnikusugu En- gel'ite poolt. See sugukond on aga nähtavasti pärit Keila-Knoobuse'lt, mille kohal asus va- na eesti Ängla (THR Engael) küla. Sealt sai see sugukond, nagu see tavaliselt end. mõis- nikusugudel oli, oma nime, ja selle järele ha- kati ka mõisat Ingliseks hüüdma.

Sakslased ise nimetavad Inglise Haehl. See nimetus võib kindlasti eesti päritoluga olla.

Igatahes Inglise tuleks muuta mõneks eestipäraseks nimeks .

Prangli — Wrangelholm. Rootsi mõisnik Wrangel on siin jäädvustatud. Eesti iseseisvuse ajal olid arvatavasti saared asus- tamata, ja puuduvad andmed vana eesti ni- me kohta. Või leidus ta siiski rahva tradit- sioonis? Igatahes saarte ja valla praegune nimi on vastuvõtmata ja peaks uus leidma.

Tuleb tähendada, et analoogilised ni- mede muutmised on viimasel ajal teostatud teistes maakondades, näit. Tartumaal ristiti saksakõlaline Woldi — Tabivere'ks ja Võ- rumaal Krootuse — Kõlleste'ks.

Teises järjekorras oleks valdade nimetu- sed, mis on tekkinud võõra võimu vahekor- dadest ja mõjul ega ole samuti eestipärased.

Kloostri. — Loomulikult tekkis val- la nimetus Padise kloostri maaomanduse ta- gajärjel. Ei oleks küll vajalik seda võõra või- mu ja vaimu kantsi põliselt nime kaudu jääd- vustada. Kloostri vald peaks endale valima ka teise nime, kas või Padise.

*) Avaldatakse mõttevahetuse võimaldamiseks. — Toimetus.

R a e. — Jällegi meeldetuletus valla sõltuvusest võõrast Tallinna raest. Iseseisvuse ajal oli Rae valla keskuseks Vaskjala (THR Vaskael). Kas ei sobiks see nimetus ka praegu vallale?

J ä r v a k a n d i. — Selle nime lõpuosa on saksakeelne. Vanaaegne nimetus oli Järvekõnnu, nagu seda on praegugi seal vallas Vahakõnnu, Ahekõnnu, Isakõnnu, mida saksa keeles hakati hüüdma Vahakant, Isakant jne. Peaks tagasi pöörduma vana nime Järvekõnnu juure. Võidakse ju väita, et vald asub ju Järvamaa kandis — sellest ka nimi. See pole aga nii. Järvamaa on sealt kaugel ja muistsel ajal veel kaugemal olnud. Naabriks oli ja on Pärnumaa (Kõrve) ja alles läbistades Alam Põhuste (Alempois) maakonda jõuti Järvamaale. Küll aga oli vanasti vallas hulk järvesid, mis praegu soostunud.

Kui võtta põhimõtteks korrigeerida praegusi nimesid, et nad kooskõlas oleks põliste ajalooliste nimedega, siis tuleb siin tegemist järgmistega:

K e r n u. — Millegipärast aastate eest on vana, põline ja õige nimetus Kirna — muudetud Kernu'ks. Ometi on sellel kohal THR järele olnud Kirnaer = Kirna küla. Või oli Kernu eeldamisel mõned muud põhjused?

L a i t s e. — See kohanimi on langenud nimede lühendamise tungi ohvriks. Arvatavasti praeguse lätipärase nime algupäraks oli Laiotsa (THR Laidus).

A n i j a. — Vana nimi oli kindlasti Anijõe (ehk Hanijõe) (THR Hanegus).

K i i u. — Vana nimetus oli Kida (THR Kithae). See nimi on säilinud ka saksa keeles Kiiu mõisale.

Muidugi vaieldav on, missugune nimi on kaunim, ajalooliselt õigem on igatahes Kida.

J õ e l e h t m e — peaks järjekindlalt oma vanaaegset nimetust tarvitama — Jõe-lähtme.

K e h t n a nõuab selgitust, kust see nimi pärit on. Selletaolisi asundusi vanasti seal ei olnud. Õige vana nimi on Kedenpää, nii nagu see ka saksa keeles Keava kohta esineb. See nimetus on isegi vana vene kroonikule Nestorile tuttav, kuna ta räägib venelaste sõjaretkest „Kedenpiv“ kindluse alla. Oleks õige vana ajaloolist nime restaureerida ja Kehtna asemel tarvitusele võtta Kedenpää (nagu Otepää, Kanapää, Tarvanpää jne.).

Aastasadade jooksul on ka paljud teised valdade nimed ajahamba poolt puretud ja ümber vormitud, kuid nad ei ole siiski oma eesti algupära kaotanud, nii et nendega leppida võiks.

Käesoleva kirjutise siht, olgugi, et ta käsitab seda küsimust ainult Harjumaa raamides, oleks selle küsimuse vastu huvi äratada laiemais ringkonnis, iseäranis aga juhtivate valdade tegelaste keskel, sest minu arvates eestistamise aktsioon, ei tohiks piirduda ainult riigikodanikkude nimedega, vaid ulatuma ka üle maa meie kohanimede, iseäranis aga ametlikele nimetustele. Tuleks kõrvaldada ka siit kõik võõras, rikutud, moonutatud ja jälle ausse tõsta põlised, vanad iseseisvuseaegsed ürgeesti kohanimetused.

P. M.

Andkem koolidele meie kultuur- ja riigitegelaste pilte.

H. Summer.

Meie ajajärk on rikas suurtest sündmustest. Need sündmused ei ole tulnud mitte iseenesest. Tähtsat osa on siin etendanud üksikud isikud. Olgu see mis alal tahes. Need isikud on rahvale tuntud, sest nad on määranud rahva saatuse pikaks ajaks. Iga rahvas õpib tundma oma juhte juba lapsepõlves. Meil loevad lapsed juba 10—11 aastaselt nende isikute tegudest. Ajaloo õpperaamatutes näevad nad ka tegelaste pilte.

Ometi ei ole aga sellest küllalt, kui nähakse mõne tegelase pilti õpperaamatus. Harilikult leiduvad raamatutes ainult päeva-

piltide koopiad. Päevapildid on aga eluta ja tardunud. Nad jätavad vaatajad külmaks. Teine asi on aga kunstiteostega. Nendesse on kunstnik pannud hinge. Hea kunstiteos avaldab alati suurt mõju. Sageli mäletame ainult kord nähtud kunstiteost terve eluaja. Aegajalt ilmub ta hinge soojendavalt ja ülendavalt meie vaimusilme ette.

Suured teod, mida on saatnud korda üksikud isikud, on küllalt tähelepanuväärivad meie igapäevases elus. Nad on kui tuletornid, mis annavad valgust isegi väljaspool meie rahvuslikke piire.

Nende suurte ideede kandjad väärivad samuti meie tähelepanu. Ainult üksikutel andekatel kunstnikudel läheb korda leida õige silmapilk suurte isikute jäädvustamiseks lõuendile või valada nende ilme vormidesse.

Niisuguse kunstiteose nägemine tõstab vaataja kõrgemale igapäevastest mõtetest.

Eriti tähtsad on niisugused silmapilgud kasvava noorsoo arendamisel. Kõik see, mida pakutakse noortele eeskujuks, peab olema erakorraliselt hea ja kaunis. Noored on halastamatult nõudlikud. Seepärast ei ole hea riputada kooliseinale mõnd tähtsa tegelase suurendatud päevapilti. Hädapärast ju seda tehakse, kuid meie ei saavuta seega kuigi suurel määral eesmärki. Ometi ei saa aga iga kool muretseda enesele kunstiteost. Küll oleks aga võimalik kunstiteostest valmistada koopiad. Praegused tehnilised võimalused selleks on väga head.

Kui on koolid kaunistatud niisuguste teostega, siis oleme astunud noorsoo kasvatuses suure sammu edasi. Meil on klassikomplekte mitu tuhat. Niisuguse suure arvu klassikomplektide varustamise juures tuleksid meie ajaloliste isikute piltide-kunstiteoste koopiad nõnda odavad, et iga kool suudaks neid enesele muretseda. See muudaks meie

klassitubade ilmet tunduvalt. Meile tunduks sarnane klass Eesti tulevaste kodanikkude õige kasvatuskohana.

Kahjuks ei ole võimalik üksikul õpetajal ega koolitegelasel muretseda vastavaid pilte. See korraldus peab tulema nendelt, kes võivad teha selle kavatsuse teoks.

Miks ei peaks niisugune töö kuuluma kultuurkapitali produktiivsemate tegevusalade hulka? Ostetakse ju iga aasta suurel arvul kunstiteoseid, mida on raske kasutada nõnda suurte tagajärgedega, kui seda on käesoleva kavatsuse teostamine. See looks sideme rahva ja juhtide vahel kunsti kaudu.

Kasvatustegelased ootavad seda meie kunstnikudelt ja kunstnikkudepere töö korraldajatelt ning toetajatelt.

Meie sündmusrikas ajajärk nõuab uusi abinõusid rahva kasvatamiseks ja juhtimiseks. Kindlasti tuleb kasutada siin ka kunsti ja tehnika suuri edusamme. See peab andma kasvatusalal kõige paremaid tulemusi.

Meie klassitoad muutugu ilusateks, kodusteks ruumideks, kus esteetilisele küljele on pandud senisest rohkem rõhku, sest kool on kasvava noorsoo teine kodu. Meie kultuur- ja riigitegelaste headel pildidel peab leiduma koolides senisest enam ruumi.

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus nr. 1. Isikumaksu võtmisest ajuti äraolejatelt. Paljud kodanikud, kes kuuluvad isikumaksu alla ja kellel kodune sisseseade ja varandus on valla administratiivpiires, teenivad laevadel ja ilmuvad oma kodukohta pärast 15. detsembril. Kas ja kes on õigustatud neilt isikumaksu võtma?

Vastus: Isikumaksu määramiseks ja võtmiseks Siseministrilt kokkuleppel Majandusministriga antud juhtnõuri (RT 79 — 1930) järgi isikumaks määratakse ja võetakse selle omavalitsuse heaks, kelle piirkonnas maksukohuslasel oli alaline elukoht eelarveaasta eelmisel 15. detsembril. Alalise elukoha mõiste määratlevad BES III k. §§ 3066—3074. Kui maksukohuslasel on mitu alalist elukohta, siis isikumaksu on õigustatud määrama ja võtma see omavalitsus, kelle piirkonnas maksukohuslane 15. detsembril asus. Laeval teenijate alaliseks elukohaks loetakse see kodusadam, mille järele laev kuulub. Järelikult, laeval teenijat on õigustatud maksustama isikumaksuga see omavalitsus, kelle piirkonnas asub sadam, mille järele laev kuulus maksustamisele eelnenud 15. detsembril.

Küsimus nr. 2. Valla arestikambri korraspidamise kohustusest. Vangistusseadustiku muutmise seadusega (RT 8 — 1935) on valdade arestikamb-

rid kaotatud. Kas vallavalitsusele on veel kohuslik arestikambri korraspidamine ja sinna politsei poolt vahistatud isikute paigutamine kinnipidamiseks?

Vastus: Vangistusseadustiku (RT 20 — 1931) muutmise seadusega (RT 8 — 1935) tunnustati maksvusetuks küll selle seadustiku see osa (§§ 184—188), mis normeeris valdade arestikambrite ehitamist, korraspidamist ja kasutamist kohtu poolt mõistetud karistuste täitmiseks (§ 187). Kuid maksvust ei ole seni kaotanud Kogukondliikude koormatuste seaduse (VSK IV k. 1899. a. v., 1912—1914. a. j.) § 263 p. 5, mis kohustab kogukondi vahistatud tapikorras edasi saatma, selleks andma küüte ja ruume öömajaks.

Küsimus nr. 3. Kinnipidamiskaristusele mõistetud isikute toimetamist vangistusasutisse. Kriminaalkohtupidamise seadustiku §§ 675 ja 676 põhjal toimingud kohtuotsuse täitmiseks, nagu kinnipidamiskaristusele mõistetu toimetamine vangistusasutisse jne., on pandud kohalikule politseile. Kes on kohustatud kinnipidamiskaristusele mõistetu toimetama vangistusasutisse ja määrama selleks saatjad, kas vallavalitsus või politsei?

Vastus: Kriminaalkohtupidamise seadustiku §§ 675 ja 676 alusel politsei korraldab kinnipida-

miskaristusele mõistetud isikute toimetamist vangistusasutisse. Politsei korralduste järgi nii kinnipidamiskaristusele mõistetud kui muude vahistatud isikute tapikorras edasisaatmist toimetab ja määrab selleks saatjad vallavalitsus Kogukondlikkude koormatuste seaduse § 263 p. 5 nõudel.

Küsimus nr. 4. Kaitseväelaste ja nende perekonna liikmete maksustamisest isikumaksuga. Kaitseliidu instruktor, kes alaliselt elab vallas, keeldub maksmast isikumaksu, seletades, et tema on kaitseväelane ega kuulu maksustamisele. Samuti keeldub tema maksmast isikumaksu ka oma abikaasa eest, tuues ette põhjuseks, et tema abikaasal ei olevat üldse sissetulekuid, vaid saavat ülalpidamist temalt, oma mehelt. Kas need väited on kaaluvad ja instruktor ning tema abikaasa ei kuulu maksustamisele?

Vastus: Kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seadusega (RT 103 — 1936) on alalises kaitseväes teenivad kaitseväelased teenistusaja kestel vabastatud kogukonna heaks võetavast isikumaksust. Kaitseväelaste perekonnaliikmete maksustamise suhtes ei ole mingit erandit tehtud. Järelikult, kaitseväelaste perekonnaliikmed kuuluvad maksustamisele isikumaksuga samadel alustel ja samuti kui muudki valla alalised elanikud.

Küsimus nr. 5. Maksunõudmiste registreerimisest maksunõudmiste registris. Kas kuuluvad sisekandmisele vallavalitsuse maksunõudmiste registrisse teiselt omavalitsuselt saadud maksude nõudmised, või tulevad need vahetult maksunõudjale edasi anda?

Vastus: Siseministeeriumi Omavalitsuste Osakonna ringkiri m. a. 19. juunist nr. 436 nõuab kõigi — nii omavalitsuse enese kui teiselt saadud — maksunõudmiste registreerimist maksunõudmiste registris. Seni ei ole seda ringkirja muudetud ega nõuet tühistatud.

Küsimus nr. 6. Maksude nõudelehe puudustest. Kui teiselt omavalitsuselt saadud maksude nõudelehes puudub lisaraha summa, kuidas tuleb sel juhul toimida?

Vastus: Administratiiv-sissenõudmise seaduse (RT 2 — 1932 ja 29 — 1936) § 9-ga on määratletud, milliseid andmeid maksu nõudeleht peab sisaldama. Sama seaduse § 11 järgi tulevad puudulikud maksunõuded tagasi saata.

Küsimus nr. 7. Valla eelarve kulude kandmisest kreditoride arvele. Kas on võimalik eelarve erakorralist summat kanda eelarvete kreditoride arvele ja teha väljamakse sellelt arvelt, või peab väljamaksmata erakorralised kulud arvestama aasta lõpul vabaksjäänud kuludeks.

Vastus: Vallavalitsuste arvepidamise korra (RT 23 — 1932) § 65 lubab kanda eelarvete kreditoride arvele lõppenud eelarveaasta pooleli-jäänud ehituste jätkamiseks järelejäänud ja vajalikud krediidid ning muude kulude need osad, mis eelarveaasta lõpuks tehtud või kantud, kuid jäid maksmata. Ainult seesuguseid, tõelikult selgunud ja kindlaks kujunenud kulusid, ükskõik eelarve millises osas nad esinevad, kas üldises või erakorralises osas, võib kanda eelarvete kreditoride arvele ja sealt välja maksta. Eelarve kuluosad, mis eelarveaasta lõpuks jäid välja andmata ja millede maksmiseks ei tekkinud mingit kindlat kohustust, tulevad arvestada vabaksjäänud summadeks.

Küsimus nr. 8. Kahtlastest maksuvõlgadest. Kas kahtlaste maksuvõlgade hulka võib arvata ka vallaomavalitsuse makse, mis jooksva eelarveaastal ei laeku, hoolimata sellest, et maksuvõlgnikul on varandust, või võib eelarvete debitorid üldse ära kaotada ja kõik maksuvõlad, nagu kinnisvara-, lisakinnisvara- ja isikumaksu võlad arvestada kõik jooksva aasta tuluks?

Vastus: Vallavalitsuste arvepidamise korra (RT 23 — 1932) § 63 lubab kanda eelarvete debitoride arvele lõppenud eelarveaasta üldise eelarve järgi saadajäänud nüisuguseid makse, millede tasumise tähtaeg on pikendatud ja muid seesuguseid tulusid, millede saamine on kindel, nagu näit. rendid ja üürid lepingulise vahekorra järgi. Mingisuguseid muid, ainult lootusel põhjenevaid tulusid, ei ole lubatud kanda deebitoride arvele. Soovitav on jätta deebitoride arve üldse kasutamata ja kõik saamatajäänud tulud lugeda kahtlasteks ning saamise korral arvestada jooksva aasta tuluks.

Küsimus nr. 9. Maksuvõlgade kahtlaseks tunnustamisest. Kas maksuvõlgade kahtlaseks tunnustamise peab otsustama vallavolikogu, või võib seda vallavalitsus teha oma äranägemise järgi?

Vastus: Vallavalitsuste arvepidamise korra (RT 23 — 1932) § 65 esimene lõige käsib kõik lootusetud ja kahtlased tulud jätta deebitoride arvele võtmata, § 71 viimane lõige nõuab kõigi maksude, millede tasumise tähtaega ei ole pikendatud ja mille saamiseks lootusi vähe, või mis jäid saamata ka järgmise eelarveaasta lõpuks, väljakirjutamist maksuraamatu lõppu maksude lõpukokkuvõtte järele kahtlaste maksuvõlgadena. Kui selliseid kahtlasi maksuvõlgasid pärast saadakse, siis need arvestatakse selle aasta tuluks, mil nad saadakse. Ja muud midagi. Sellest tuleb järeldada, et iga saamatajäänud maks muutub kahtlaseks, ilma kellegi poolt eriti selleks tunnustamata. Vallavolikogu otsus on vaja ainult maksuvõlgade üldse kustutamiseks, mille järele kaob õigus nende nõudmiseks.

Vastutav toimetaja: A. Loorits. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Trükikoda J. Roosileht ja Ko. Tallinnas, Lühike jalg 4.